

Nr 46

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1966/67 till finansiellt utvecklingsbistånd jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

1:o) **Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:tt (bilaga 9, punkt E 1, s. 88—101 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1966) föreslagit riksdagen att *dels* godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna riktlinjerna för finansiellt utvecklingsbistånd under budgetåret 1966/67, *dels ock* till Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 110 000 000 kr.

För ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats 90 000 000 kr. Dispositionen av anslagen för finansiellt utvecklingsbistånd budgetåren 1963/64—1965/66 har redovisats i statsrådsprotokollet (s. 91). Mot bakgrunden av att klyftan mellan u-ländernas och industriländernas levnadsstandard alltjämt vidgas, främst till följd av den hastiga befolkningstillväxten i u-länderna, förordas en fortsatt uppräkningspraktiskt taget oförändrad takt av de svenska biståndsanslagen även för nästa budgetår, trots att budgetläget och utvecklingen av bytesbalansen för Sveriges del skulle kunna motivera ett uppehåll i den sedan flera år pågående biståndsökningen. För nästa budgetår föreslås skola för finansiellt utvecklingsbistånd anvisas dels 110 milj. kr. till bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd, dels 10 350 000 kr. till bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet och dels 51 733 000 kr. till bidrag till Internationella utvecklingsfonden. Sammanlagt skulle härmed det finansiella utvecklingsbiståndet nästa budgetår komma att uppgå till 172 083 000 kr. Detta innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med ca 40,7 milj. kr. Härtill kommer de ca 13,3 milj. kr. varmed det tekniska och humanitära utvecklingsbiståndet samtidigt föreslås öka. Den totala biståndsökningen skulle alltså komma att uppgå till ca 54 milj. kr. eller praktiskt taget lika mycket som ökningen innevarande budgetår. Detta ligger i linje med den antagna öknings-takten i långtidsbudgeten för perioden 1965/66—1969/70 (jfr prop. 1965: 125 bih. E). I statsrådsprotokollet framhålles, att beaktas bör även det totala bortfallet av tull- och skatteintäkter som motiverats av biståndspolitiska överväganden, vilket för budgetåret 1966/67 uppgår till omkring 60

milj. kr. Dessa åtgärder tjänar samma syfte som den direkta biståndsgivningen och kan även till sina budgetmässiga verkningar jämföras med denna.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Kristiansson m. fl.* (I: 37) samt den andra inom andra kammaren av herr *Jönsson i Ingemarsgården m. fl.* (II: 71), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte 1. medge att Sverige förbinder sig att — utöver övriga åtaganden — för vart och ett av åren 1966, 1967 och 1968 lämna bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet med 5 000 ton mager torrmjök eller den kvantitet torrmjök av större fetthalt som i kostnadshänseende svarar häremot; 2. till Bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet för budgetåret 1966/67 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 10 milj. kr. förhöjt reservationsanslag av 20 350 000 kr.; samt 3. bemyndiga Kungl. Maj:t att efter samråd med företrädare för jordbruket inom landet inköpa den torrmjök varom här är fråga;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrarna *Werner och Adolfsson* (I: 158) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hermansson m. fl.* (II: 207), i vilka motioner såvitt nu är i fråga hemställts att riksdagen måtte höja de å riksstaten för år 1966/67 uppförda anslagen till internationell biståndsverksamhet med 50 milj. kr. för sjunde huvudtiteln;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrarna *Carl-Albert Anderson och Arne Geijer* (I: 292) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hansson i Skegrie* (II: 571), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte under anslaget till Bidrag till det Internationella livsmedelsprogrammet för budgetåret 1966/67 anvisa ett belopp lika med motvärdet till 3 milj. dollar eller 15,5 milj. kr.;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrarna *Bengtson och Lundström* (I: 368) samt den andra inom andra kammaren av herrarna *Ohlin och Hedlund* (II: 450), i vilka motioner såvitt nu är i fråga hemställts att riksdagen måtte begära att regeringen ger sin representation i vederbörande internationella organ i uppdrag att kraftfullt verka för en gradvis uppbyggnad av i motionerna föreslagna program och miljardfond för multilateral livsmedelshjälp; att riksdagen måtte uttala att Sverige är villigt att till en sådan fond för livsmedelshjälp bidra med 100 milj. kr. per år; samt att som en omedelbar åtgärd anslaget till det för FAO och FN gemensamma internationella livsmedelsprogrammet måtte höjas från föreslagna 2 milj. dollar till motvärdet av 4 milj. dollar för år 1966, varav i princip hälften i form av svenska livsmedel.

Beträffande motiveringen för de motionsvis framställda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 71, II: 207, I: 292 och II: 450.

Till utskottet har av statssekreteraren i finansdepartementet på uppdrag av departementschefen överlämnats en promemoria av följande lydelse.

I bilaga 9 till årets statsverksproposition anges beträffande finansiellt utvecklingsbistånd under E 1. Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd, att under budgetåret 1966/67 bidrag till två utvecklingsbanker, den Interamerikanska och den Afrikanska, kan komma att aktualiseras. Bidragens storlek har dock icke kunnat preciseras i vidare mån än att de förhandlingar som förbereds med den förra utvecklingsbanken syftar till en svensk bidragsgivning på omkring 20 milj. kr. De sammanlagda bidragen till dessa båda banker och ytterligare parallellkrediter för Världsbanks/IDA-projekt beräknas emellertid icke komma att ta i anspråk mer än de ca 45 milj. kr. som skulle komma att stå till förfogande om anslaget höjs med föreslaget belopp till 110 milj. kr.

Efter statsverkspropositionens avlåtande till riksdagen har bidrag från Sverige till ytterligare en regional utvecklingsbank aktualiserats, nämligen den Asiatiska utvecklingsbanken. Denna bank upprättades genom en överenskommelse den 4 december 1965, vilken hölls öppen för undertecknande endast till den 31 januari 1966. Den underskrevs för Sveriges del sistnämnda dag under förbehåll för ratifikation.

Den Asiatiska utvecklingsbankens grundfond utgör 1 miljard dollar. Av det belopp som varje medlemsstat tecknar skall hälften inbetalas i fem lika stora delposter, av vilka den första skall erläggas 30 dagar efter avtalets ikraftträdande, dock tidigast den dag medlemsstaten ratificerar avtalet. Den andra delposten förfaller till betalning ett år efter avtalets ikraftträdande och återstående tre delposter under vart och ett av de följande tre åren. Den andra hälften av det tecknade beloppet skall erläggas endast om så skulle påkallas för att banken skall kunna fullgöra sina förpliktelser.

Som villkor för bl. a. Sveriges medlemskap gäller att andelar tecknas till ett sammanlagt värde av minst 5 milj. dollar, motsvarande ca 26 milj. kr., varav sålunda hälften eller omkring 13 milj. kr. avses skola inbetalas till banken. Av detta senare belopp förfaller vid svensk ratifikation av överenskommelsen en femtedel eller ca 2,6 milj. kr. till betalning under budgetåret 1966/67. Skulle överenskommelsen mot förmodan träda i kraft före den 1 juli 1966 måste dock ytterligare en delpost betalas under nästa budgetår. Bidragen rymmes inom det i statsverkspropositionen föreslagna reservationsanslaget till Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd. Det synes lämpligast att det belopp som skall utgå under budgetåret 1966/67 får täckas från nämnda anslag.

Utskottet. I likhet med vad departementschefen uttalat i statsrådsprotokollet finner utskottet angeläget att omfattningen av det svenska utvecklingsbiståndet årligen avvägs med hänsyn till det samhällsekonomiska läget och att därvid särskild vikt tillmäts bytesbalansens utveckling. I beaktande av utrikeshandelns nuvarande situation anser utskottet därför inte någon invändning kunna resas mot Kungl. Maj:ts förslag om en i stort sett oförändrad ökning av biståndsanslagen för nästa budgetår. Denna överensstämmelse också med vad beräkningsmässigt antagits i långtidsbudgeten för perioden 1965/66—1969/70. Med hänsyn bl. a. till det bortfall av tull- och skatteintäkter till ett värde av cirka 60 milj. kr. som ansetts utgöra ett led

i u-landshjälpen finner sig utskottet böra dela den i statsrådsprotokollet uttalade meningen, att den svenska internationella biståndsverksamheten är väl prioriterad i förhållande till flertalet andra anspråk på medelsresurserna.

Utskottet ansluter sig alltså till Kungl. Maj:ts förslag rörande riktlinjerna för det svenska finansiella utvecklingsbiståndet. Utskottet anser sig med hänsyn härtill inte böra biträda de förslag som framställts i motionerna I: 37 och II: 71, I: 292 och II: 571, I: 158 och II: 207 samt I: 368 och II: 450, sistnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga. I anslutning till vad i motionerna I: 292 och II: 571 uttalats vill utskottet emellertid anföra att, därest en allmän internationell aktion skulle komma till stånd med avseende på en ytterligare utbyggnad av det internationella livsmedelsprogrammet, utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t gör framställning till riksdagen om medelsanvisning i erforderlig omfattning.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt samt under åberopande jämväl av vad utskottet anfört i sitt utlåtande nr 45 hemställer utskottet,

1. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 158 och II: 207 samt I: 368 och II: 450, samtliga motioner såvitt nu är i fråga,

a) godkänna de i statsrådsprotokollet angivna riktlinjerna för finansiellt utvecklingsbistånd under budgetåret 1966/67,

b) till *Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 110 000 000 kr.;

2. att motionerna I: 368 och II: 450, i vad de avser skrifvelse till Kungl. Maj:t angående uppbyggnad av en miljardfond för multilateral livsmedelshjälp och årliga bidrag till en sådan fond, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

2:o) **Bidrag till internationella livsmedelsprogrammet.** Kungl. Maj:t har (punkt E 2, s. 101) föreslagit riksdagen att *dels* medge att Sverige förbinder sig att för vart och ett av åren 1966, 1967 och 1968 lämna bidrag till internationella livsmedelsprogrammet med 2 000 000 dollar, *dels ock* till Bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 10 350 000 kr.

Under förevarande punkt har utskottet till behandling förehaft de under punkten 1 omnämnda motionerna såvitt nu är i fråga.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet anfört under nästföregående punkt hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 37 och II: 71, I: 292 och II: 571, I: 158 och II: 207 samt I: 368 och II: 450, sistnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga,

a) medge att Sverige förbinder sig att för vart och ett av åren 1966, 1967 och 1968 lämna bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet med 2 000 000 dollar,

b) till *Bidrag till internationella livsmedelsprogrammet* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 350 000 kr.

3:o) **Bidrag till internationella utvecklingsfonden.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt VI: 1, s. 108) hemställer utskottet under hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de åtgärder som behövs för att lämna ett svenskt extra bidrag till Internationella utvecklingsfonden,

b) till *Bidrag till Internationella utvecklingsfonden* för budgetåret 1966/67 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 51 733 000 kr.

Stockholm den 1 april 1966

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Näsström, Gillström, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Birger Andersson, Fritz Persson, Söderberg, Harry Carlsson, Mårtensson, Bertil Petersson, Dahlén, Thorsten Larsson, Åkerlund, Karl-Erik Eriksson och Johan Olsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Bohman, Ståhl, Almgren, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, fröken Olsson, herrar Nihlfors, Lindholm, Antonsson, Björkman, Nelander, Blomkvist, Nilsson i Kristianstad och Gustavsson i Ängelholm.

Reservationer

1) vid *punkten 1* (Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd)

a) av herrar *Harry Carlsson, Dahlén, Thorsten Larsson, Karl-Erik Eriksson, Johan Olsson, Ståhl, Eliasson* i Sundborn, *Nihlfors, Antonsson* och

Nelander, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Världens försörjningsproblem inger oro. Ansvaret för dess lösning måste delas av alla nationer.

Genom omfattande studier inom FN och dess specialorgan och av internationellt kända vetenskapsmän under senare år har ökad klarhet skapats om problemets storlek, karaktär och innebörd. Sålunda kan bl. a. tendenserna i befolkningsutvecklingen för världen totalt och i stor utsträckning även regionalt bedömas, i varje fall för årtiondena fram till sekelskiftet. Trots brister i det statistiska materialet är även tendensen i livsmedelsproduktionens utveckling tämligen klar. Ekonomer och näringsexperter är ense om att klyftan mellan livsmedelsbehov och livsmedelstillgång kommer att öka och att ökningen blir mest markant där bristen redan är störst.

Under senare år har livsmedelsproduktionen per person för världen i dess helhet stagnerat. Ingen förbättring har kunnat uppnås sedan slutet av 1950-talet. Inom stora folkrika regioner av världen är livsmedelsproduktionen per person lägre nu än för 25 år sedan. Samtidigt har överskott uppstått där försörjningen redan varit tillfredsställande.

För att klara livsmedelsförsörjningen för den ständigt ökade befolkningen och i någon mån förbättra näringsstandarden i de fattiga länderna behövs den totala livsmedelsproduktionen i världen fördubblas under de närmaste 15 åren fram till 1980 och tredubblas till år 2000.

Det torde vara fullständigt uteslutet att de rika länderna ensamma skall kunna tillgodose det samlade behovet av livsmedel. En rationalisering och intensifiering av jordbruksproduktionen i u-länderna är absolut nödvändig, inte bara för att häva livsmedelsbristen utan också för att skapa förutsättningar för annan produktion inom respektive land. Under sådana förhållanden är det av vikt att den livsmedelshjälp som ges dessa u-länder ges i samförstånd med respektive lands regering på ett sådant sätt att den inte hämmar utan stimulerar produktionsutvecklingen i det egna landet.

Bristen på livsmedel är i många länder redan nu pressande och kommer att skärpas med befolkningstillväxten. Marginalerna är små och akuta hungerssituationer kommer icke att kunna undvikas. Det är därför utomordentligt angeläget att tillgängliga livsmedelskvantiteter och produktionsresurser i ökad utsträckning mobiliseras och nyttiggörs genom internationell samverkan. Ett självklart syfte för den multilaterala livsmedelshjälpen måste vara att avhjälpa akuta hungerkatastrofer då sådana uppstår. Vid sidan härav bör emellertid huvudvikten läggas på biståndsaspekten. Livsmedelshjälpen bör permanentas som ett led i det ekonomiska bistånd som har till syfte att öka takten i den ekonomiska tillväxten i u-länderna. Metodiken härför har kunnat studeras under det 3-åriga försöksprogram som FAO och FN med framgång fullföljt under åren 1963—1965. Det finns anledning räkna med att ytterligare värdefulla erfarenheter kommer att vinnas under

de närmaste åren. Särskild vikt måste läggas vid att livsmedelshjälpen icke motverkar utan stimulerar en ökning av livsmedelsproduktionen i själva mottagarländerna. Om försörjningsproblemet i u-länderna i en framtid över huvud taget skall kunna lösas är det nödvändigt att så mycket som möjligt av livsmedelsbiståndet får en utvecklingsfrämjande inriktning. Denna linje har konsekvent följts i det Internationella livsmedelsprogrammet.

Utskottet anser i likhet med vad i motionerna I: 368 och II: 450 uttalats att en internationell storfond med årliga tillskott av storleksordningen 1 miljard dollar bör inrättas inom FN för livsmedelshjälp mot svälten i u-länderna. Förverkligandet av denna målsättning är enligt utskottets mening utomordentligt angelägen och skulle samtidigt på detta område bidra till en sådan proportion mellan multilateralt och bilateralt bistånd som från svensk sida eftersträfvats även inom andra delar av den internationella biståndsverksamheten. De årliga bidragen till fonden bör ges i form av konvertibel valuta och livsmedelskvantiteter.

Riksdagen bör enligt utskottets mening uttala, att Sverige är villigt att till en stor fond för multilateral livsmedelshjälp bidra med 100 milj. kr. per år. Regeringen bör i FN och FAO verka för uppbyggandet av en sådan fond.

De tre internationella organisationerna Fria fackföreningsinternationalen, Internationella kooperativa alliansen och Jordbruksorganisationernas internationella federation gjorde i slutet av år 1964 en gemensam framställning till Förenta Nationerna och FAO med rekommendation om en förlängning och kraftig utökning av det multilaterala program för livsmedelshjälp (WFP), som administreras av de båda världsorganisationerna i samverkan. I framställningen betonades bl. a. att livsmedelshjälp med tyngdpunkten lagd på biståndsaspekten borde integreras och samordnas med andra former av internationellt utvecklingsbistånd.

Denna framställning fullföljdes sedan på det nationella planet av de nationella medlemsorganisationerna. I Sverige uppvaktades statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet med en skrivelse gemensamt från LO, TCO, KF, RLF och Sveriges lantbruksförbund den 19 maj 1965, vari yrkades att regeringen skulle verka för ett betydligt utökat svenskt bidrag till det internationella livsmedelsprogrammet. Härvid borde enligt de nämnda organisationernas mening förekommande livsmedelsöverskott på verk-sammaste sätt nyttiggöras för att främja den ekonomiska tillväxten, inklusive livsmedelsproduktionen, inom bristländerna. Detsamma gäller en eljest utnyttjad överskottskapacitet som kan tas i anspråk till rimliga kostnader.

Utskottet ansluter sig sålunda till den uppfattning som kommit till uttryck i motionerna I: 368 och II: 450, såvitt nu är i fråga. Utskottet avstyrker motionerna I: 158 och II: 207, såvitt de avser en anslagshöjning med 50 milj. kr. under sjunde huvudtiteln.

Under återopandande av det anförda hemställer utskottet under förevarande punkt,

1. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 158 och II: 207 ävensom med bifall till motionerna I: 368 och II: 450, samtliga motioner såvitt nu är i fråga,

a) godkänna de av utskottet angivna riktlinjerna för finansiellt utvecklingsbistånd under budgetåret 1966/67,

b) till *Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 110 000 000 kr.;

2. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 368 och II: 450 såvitt nu är i fråga, *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t ger sin representation i vederbörande internationella organ i uppdrag att kraftfullt verka för det av utskottet föreslagna programmet avseende en miljardfond för multilateral livsmedelshjälp, *dels ock* uttala att Sverige är villigt att till en sådan fond bidra med 100 000 000 kr. per år.»

b) av fröken *Andersson*, herrar *Åkerlund*, *Bohman* och *Björkman*.

2) vid *punkten 2* (Bidrag till internationella livsmedelsprogrammet) av herrar *Harry Carlsson*, *Dahlén*, *Thorsten Larsson*, *Karl-Erik Eriksson*, *Johan Olsson*, *Ståhl*, *Eliasson* i Sundborn, *Nihlfors*, *Antonsson* och *Nelander*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»I årets statsverksproposition har under sjunde huvudtiteln upptagits ett belopp av 10,35 milj. kr., benämnt Bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet. Samtidigt anförs att en ytterligare medelsansvisning bör kunna aktualiseras för de två följande budgetåren när erfarenheter av den nu väsentligt utvidgade verksamheten föreligger. Enligt utskottets mening bör emellertid redan nu ges ett större anslag till denna form av internationellt bistånd än som föreslås i statsverkspropositionen.

Med hänsyn till det stora behovet av en snabb ökning av den multilaterala livsmedelshjälpen och med hänvisning till den breda opinion som såväl internationellt som nationellt stöder denna anser utskottet att Sverige bör medverka med en väsentligt större andel än hittills och därmed också söka föranleda andra länder till ökade insatser.

Som omedelbar åtgärd föreslår utskottet att bidraget till nu pågående livsmedelsprogram fördubblas i förhållande till det av regeringen föreslagna, dvs. från 2 till 4 milj. dollar. Prisläge, leveransmöjligheter m. m. torde få avgöra varifrån inköpen skall göras.

Utskottet ansluter sig sålunda till den uppfattning som kommit till uttryck i motionerna I: 368 och II: 450 såvitt nu är i fråga. Härmed torde yrkandet i motionerna I: 37 och II: 71 samt I: 292 och II: 571 få anses i hudsak tillgodosett. Utskottet avstyrker motionerna I: 158 och II: 207, såvitt de avser en anslagshöjning med 50 milj. kr. under sjunde huvudtiteln».

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet under förevarande punkt,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 37 och II: 71, I: 292 och II: 571 samt I: 158 och II: 207 ävensom med bifall till motionerna I: 368 och II: 450, sistnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga,

a) medge att Sverige förbinder sig att för vart och ett av åren 1966, 1967 och 1968 lämna bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet med 4 000 000 dollar,

b) till *Bidrag till internationella livsmedelsprogrammet* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 700 000 kr.»